

Bakos Tamás[✦]

NATO-követelmények a rögtönzött robbanóeszközök elleni tevékenység (C-IED) kiképzésében

DOI 10.17047/HADTUD.2023.33.2.17

Napjainkban, az aszimmetrikus hadviselés térnyerésével a terrorista csoportok legelterjedtebb fegyverei a rögtönzött robbanóeszközök (IED¹). Az IED-k elleni védekezés, az alkalmazásuk elleni tevékenység (C-IED²) kiemelt feladattá vált a katonai műveletek tervezése és végrehajtása során. A NATO NSA³ 2012-ben adta ki egységesítési irányelveit a C-IED kiképzési követelményeire vonatkozóan.⁴ A Magyar Honvédség még ugyanabban az évben elfogadta és bevezette az egyezményt, majd az ahhoz kapcsolódó dokumentum⁵ a kiadás óta több alkalommal is felülvizsgálatra került és módosult. Célom egy, a NATO C-IED-képzésre, kiképzésre vonatkozó követelményekről szóló összefoglaló készítése annak érdekében, hogy a tanulmány irányt mutasson a Magyar Honvédség C-IED-képzési, kiképzési rendszerének felülvizsgálatához és fejlesztéséhez.

KULCSSZAVAK: C-IED, rögtönzött robbanóeszközök elleni tevékenység, kiképzés, NATO

NATO requirements of counter-improvised explosive device (C-IED) training

Nowadays, with the rise of asymmetric warfare, the most common weapons of terrorist groups have become improvised explosive devices (IEDs). Counter-Improvised Explosive Device (C-IED) has become a priority in the planning and execution of military operations. In 2012, the NATO NSA issued its standardization agreement on C-IED training requirements. Even in the same year, the Hungarian Defence Forces adopted and introduced the convention, the related document of which has been revised and amended several times since its publication. My goal is to prepare a summary of the requirements of NATO for C-IED training, in order to give direction to the review and development of the C-IED training system of the Hungarian Defense Forces.

KEYWORDS: C-IED, Counter-Improvised Explosive Device, training, NATO

✦ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Műveleti Támogató Tanszék
University of Public Service, Faculty of Military Science and Officer Training, Department of Operations and Support; e-mail: bakos.tamas@uni-nke.hu; ORCID: 0000-0003-3104-6901

Bevezetés

A kétpólusú világtrend megszűnésével azt hihettük, hogy csökkent egy világméretű háború kialakulásának kockázata. Az elmúlt év eseményei ezzel szemben rámutattak arra, hogy még mindig kialakulhatnak olyan politikai helyzetek, amelyek kezelésére a nemzetközi szervezetek nehezen tudnak felkészülni. A folyamatban fellelhető kisebb és nagyobb döntések, bár aktualitásukat tekintve helyesnek tűnnek, mégis a konfliktusok eskalációjához, hosszabb távon háborúhoz is vezethetnek. Ezzel párhuzamosan, az elmúlt időszakban a regionális jellegű konfliktusok száma is megnőtt, amelyek újabb kockázati tényezőket, új biztonsági kihívásokat jelentenek. Az ezekkel a konfliktusokkal járó kockázati tényezők nem köthetők szorosan adott területekhez vagy az országhatárokhoz, intenzitásuk, területi hatásuk folyamatosan változik.

A reguláris haderők elé komoly kihívást állítanak az olyan csoportok, csapatok, amelyek – a szűkösebb lehetőségeik miatt – lesből, a lehető legrövidebb időn belüli legnagyobb anyagi, emberi, pszichikai, politikai károkozást akarják elérni. Ezen irreguláris csoportok legerjedtebb fegyvere a könnyen hozzáférhető anyagokból, eszközökből, otthoni körülmények között is improvizált módszerekkel elkészíthető robbanóeszközök, angol eredetű rövidítést használva az IED-k.

A rögtönzött, házilag készített robbanóeszközök harcászati szintű használata szinte egyidős a robbanóanyagok feltalálásával. A módszerek a biztonságosan kezelhető robbanóanyagok megjelenésével és a technológiák fejlődésével a II. világháború idején terjedtek el.⁶ A II. világháború kezdetén a szovjet csapatok komoly hadianyaghiánnyal küzdöttek, így a támadó német erők megállítására helyszínen készített anyagok felhasználásával improvizált robbanószerkezetek készítésére és alkalmazására kényszerültek. A vietnámi háborúban (1955–1975) az ún. meglepő aknák (booby trap) alkalmazása már alapvető harceljárás volt.

A robbanóeszközök szerkezeti kialakítása folyamatosan fejlődött és fejlődik. A hatás fokozása és a rejtés érdekében egyre többféle módszer, technika, eszköz jelenik meg. A közvetlen indítású (öngyilkos merénylők által használt) eszközök mellett már nagy számban jelennek meg az időzített vagy távirányítással elműködő robbanóeszközök.⁷

A rögtönzött robbanóeszközök fejlődésének, kialakításának csak a fantázia szabhat határt, az új technológiák megjelenése szinte azonnal feltűnik az IED-készítők tárában is: nagyobb teljesítményű akkumulátorok, olcsó, kisméretű drónok, új elektronikai eszközök stb.

Fontos, hogy ezzel a fejlődési ütemmel a reguláris haderők is fel tudják venni a versenyt. Ehhez két nagy területre kell koncentrálni. Az egyik az IED alkalmazásának megelőzése, amely magában foglalja az IED-alkalmazók hálózatának és

1 IED – Improvised Explosive Device – rögtönzött robbanóeszköz

2 C-IED – Counter Improvised Explosive Devices – rögtönzött robbanóeszközök elleni tevékenység

3 NSA – Nato Standardization Agency – NATO Szabványosítási Ügynökség

4 NATO STANAG 2294

5 NATO STANAG 2294 – ACIEDP-01, 2018.

6 Daruka 2013, 21.

7 Kovács 2013, 114–115.

környezetének felderítését és akadályozását, mint például az IED-k pénzügyi támogatási és gyártási folyamatának akadályozása, az IED-telepítés időbeni felfedése vagy megakadályozása, illetve az aktivizálás megakadályozása. A másik terület a személyi állomány és a technikai eszközök hatékony védelmének kialakítása, fokozása, fejlesztése, illetve IED-robbanás esetén, a leghatékonyabb reagálás biztosítása.⁸

Mindkét terület egyik alapvető része, összekapcsoló eleme kell, hogy legyen a folyamatos, legfrissebb információkra épülő kiképzés.

A NATO C-IED-elvei

A NATO a 2004-es isztambuli csúcstalálkozón több döntést hozott a terrorizmus elleni képességeinek fokozásáról, illetve hivatalosan kinyilvánította, hogy támogatja a terrorizmus elleni védelem 2004-ben kiadott első NATO-programját.⁹ A program olyan főbb területeket határoz meg, amelyek fejlesztése a terrorizmus elleni harc és védelem fokozását eredményezik. A program 2015-ben megjelent második kiadása három fő területet határozott meg, amelyek az incidenskezelés, az erők védelme és túlélőképességük fokozása, valamint a hálózatok elleni tevékenység. Az erők védelme és a túlélőképesség fokozása területén belül kiemelt helyet kap – többek között – az improvizált robbanószerkezetek elleni védelem.

Az említett programot követve a NATO NC3A¹⁰ kiadott egy C-IED akciótervet,¹¹ amely alapján a C-IED feladatai tevékenységi körök szerint csoportosíthatók. A három fő csoport, mint a C-IED-tevékenység pillérei:

- a terrorista hálózat támadási képességének gyengítése, semlegesítése (Attack the Network – AtN),
- a robbanóeszközök semlegesítése (Defeating the Device – DtD), illetve
- a NATO szervezeteinek, erőinek együttműködésén alapuló katonai felkészítés, kiképzés és technológiai fejlesztés (Prepare the Force – PtF).

A C-IED tehát egy harcászati, hadműveleti és hadászati szinten végrehajtható közös feladat, amelynek célja a saját, szövetséges vagy nem harcoló erők ellen alkalmazott IED-k hatásának felszámolása vagy csökkentése. A NATO C-IED-doktrína¹² már következetesen tartalmazza a C-IED-tevékenységek három alapvető pillérét, mint az elérendő NATO közös műveleti képesség alapjait, amelyeknek a célzottan IED-tevékenységre vonatkozó hírszerzési és felderítési adatokra kell támaszkodniuk (1. ábra).

A C-IED rendszerének szükségességét arra az alapfeltevésre építi a doktrína, amely szerint magát az IED-eseményt is több tevékenység, művelet előzi meg és követi az ellenséges erők részéről. Vagyis egy IED-támadás végrehajtásához egy kapcsolatok és csomópontok hálózatából álló rendszerre van szükség, amely működése időben és térben is tetten érhető.

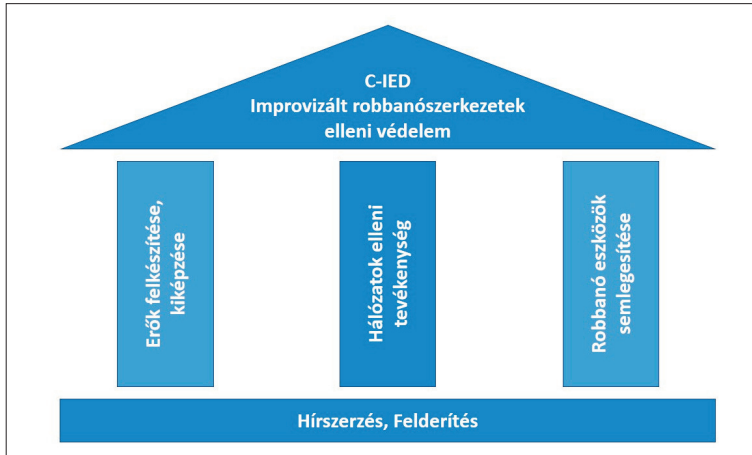
8 NATO program 2015, 2

9 NATO program 2015, 2

10 NC3A – Consultation, Command and Control Agency, amelynek utódszervezete jelenleg az N CIA (<https://www.ncia.nato.int/index.html>)

11 https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_72809.htm

12 NATO STANAG 2295 – AJP-3.15, 2018, 24.

1. ábra.

Az improvizált robbanószerkezetek elleni védelem pillérei

(A szerző szerkesztése a NATO STANAG 2295 alapján)

A doktrína szerint az IED-rendszer:

- több tevékenységet tartalmaz, amelyet különböző csoportok hajtanak végre. A csoporton belül minden tevékenységhez hozzárendelhető egy vagy több személy. De akár az is elképzelhető, hogy néhány személyből áll a szűkített rendszer, amelyen belül egy ember több funkciót is betölt;
- minél több műveletet tartalmaz, annál több erőforrást igényel egy IED-esemény megszervezése, végrehajtása;
- az IED-tevékenységet végző csoport lehet hierarchikus vagy nem hierarchikus, de mindenképpen tartalmaznia kell olyan kritikus képességeket, mint kapcsolattartó, vezető személyek, bombakészítő, finanszírozó, IED-elhelyező;
- a rendszer tartalmazhat a csoporton kívüli támogató elemeket, akár nemzetközi szinten is (finanszírozás, információs támogatás), amely jelentősen megnöveli a műveleti területet és a szükséges erőforrásokat;
- egy IED-csoport lehet független, alacsony szintű is, vagy akár része lehet egy nagy nemzetközi – valamely állam által támogatott – globális hálózatnak is.¹³

Ezek az IED-hálózatok, csoportok általában a könnyen, olcsón elérhető kommunikációs csatornákat használják, a tagok a fő tevékenységük mellett rejtetten működnek és tevékenységük befejezésével képesek beleolvadni a civil társadalomba. Ezért ezek a hálózatok rendkívül rugalmasak, nehezen megfoghatóak, a kritikus elemeik pontos felderítésével és értékelésével azonban támadhatóak is.

A NATO C-IED-doktrína alapelve, hogy az 1. ábrán bemutatott rendszer három pillére csak abban az esetben képes IED elleni tevékenység teljes megközelítésére, ha a hírszerzés és a felderítés a működési környezetről, az ellenséges erők hálózatáról átfogó információkkal szolgál.

¹³ NATO STANAG 2295 – AJP-3.15, 2018, 20.

Első pillér, a hálózat támadása (Attack the networks – AtN)

Az AtN a C-IED-megközelítés proaktív pillére, fő célja a megelőzés. Meg kell határozni a hálózat belső kapcsolati rendszerét, csomópontjait, amely információk alapján összpontosítani lehet a kritikus pontokra és a könnyen elérhető célpontokra. A kritikus pontok kiemelésénél fontos megérteni azt is, hogy a kritikus pont támadása a rendszer működésének mely időszakában okozza a legnagyobb károkat.

Az ellenséges hálózat minél több eleméről, illetve résztvevőjéről rendelkezünk információval, annál nagyobb nyomás gyakorolható a teljes hálózatra. A hírszerzési és egyéb IED ellentevékenységek fokozásával az ellenséges hálózat működési hatékonysága csökken:

- felhagynak az eddig használt kommunikációs csatornáikkal;
- csökkentik manőverezési szabadságukat;
- bénulást, romboló hatást fejtenek ki a hálózat belső működésében;
- a lakossággal szembeni megfélemlítő tevékenységük fokozódhat, amely csökkenti a regionális támogatottságukat;
- pánikot kelt, amely nagyobb kockázatvállalásra készíti az ellenséges hálózat tagjait, így növelve a kritikus pontok számát, illetve azok kritikusságának szintjét.¹⁴

A nyomásyakorlás mibenléte természetesen sokösszetevős. Függs az ellenséges erők motivációjától, a környezetükhöz való kapcsolatuktól, befolyásolhatóságuktól. Igen széles körű és sokrétű információk szükségesek ahhoz, hogy a nyomásyakorlás a megfelelő hatást érje el. Ez az erőhasználattól kezdve akár a lakosság és a vezetők, politikusok szimpátiájának megnyeréséig is terjedhet.

Második pillér, a robbanó eszközök semlegesítése (Defeat the device – DtD)

Ennek a tevékenységnek a célja a robbanóeszközök konkrét jellemzőinek és alkalmazásuknak megértése, amely alapján kidolgozhatók a megfelelő reaktív védelem technológiái, eljárásai, intézkedései. Ezzel növelni lehet az IED-események észlelésének és semlegesítésének hatékonyságát, ugyanakkor csökkenteni az IED-események hatását.

E feladatok végrehajtása során a parancsnokoknak nagy a felelősségük a prioritások kialakítása terén. Meg kell találniuk az egyensúlyt a cselekvési szabadság biztosítása, valamint a védelmi intézkedések, eljárások szükségessége között. A saját erők védelme nem lehet a mobilitás és a feladatvégrehajtás túlzott akadályozó tényezője.

A NATO C-IED doktrínája három főbb csoportra osztja a DtD lehetséges feladatait:

1. Észlelés. Olyan eszközöket, technológiákat, eljárásokat tartalmaz, amelyekkel időben felfedezhetők az IED-k, illetve pontos megerősítést nyerhet az IED-esemény és -eszköz helye, típusa. Minden egyes észlelés további információkkal szolgál az ellenséges hálózat működéséről, taktikájáról, alkalmazott eszközeikről.

14 NATO STANAG 2295 – AJP-3.15, 2018, 55.

2. Semlegesítés. Olyan művelet, amelynek célja a robbanóeszköz ideiglenes vagy végleges hatástalanítása. Ennél a tevékenységnél mindig számításba kell venni a hatástalanítás vagy megsemmisítés esetén alkalmazandó eljárás környezeti hatását.
3. Mérséklés. Olyan technológiák, eljárások, intézkedések, amelyek az IED-del kapcsolatos esemény hatásainak minimalizálására vonatkoznak. Ez magában foglalja a kockázatértékelést és a következménykezelést is.¹⁵

Harmadik pillér, az erők felkészítése, kiképzése (Prepare the force – PtF)

Az 1. ábrán bemutatott C-IED-tevékenység alapja és az előzőekben röviden bemutatott két pillér hatékonysága nagyban függ a saját erők IED-tudatosságától és C-IED-ismereteitől. Ennek fejlesztése érdekében a harmadik pillér igen komoly hatással van a teljes C-IED-rendszerre.

Az IED-tudatosság kialakításának alapja az egyének megismertetése az IED felépítésével és lehetséges hatásaival, az IED-hálózatok lehetséges eljárásaival, illetve az azok ellen való védelem lehetőségeivel. A kollektív C-IED-tudás növeli a nemzetközi együttműködés hatékonyságát, a műveletek biztonságát, és csökkenti az IED-események saját erőkre gyakorolt hatását.

Az erők felkészítésének és azzal együtt a hírszerzés, a felderítés, a hálózat elleni tevékenységek, a robbanóeszköz semlegesítésének hatékonysága növelhető a tapasztalatok folyamatos és pontos feldolgozásával.

Annak érdekében, hogy az erők C-IED-felkészítése, kiképzése átfogó és hatékony legyen, kiadásra került a NATO C-IED-kiképzési követelményekről szóló dokumentuma, amely egységesíti az ezzel kapcsolatos elveket.

A NATO C-IED-tevékenységre vonatkozó szabványai

A C-IED kiemelt fontosságát mutatja, hogy szövetségi szinten adták ki az előzőekben említett NATO C-IED-doktrínát, amely a NATO további C-IED vonatkozású szabványosítási egyezményeinek és dokumentumainak alapja.

Jelenleg a következő, kifejezetten C-IED vonatkozású dokumentumok találhatók meg szövetségi szinten:

1. NATO STANAG 2295 – ALLIED JOINT DOCTRINE FOR COUNTERING IMPROVISED EXPLOSIVE DEVICES (C-IED) - AJP- 3.15 EDITION C. – A NATO Összhaderőnemi C-IED-doktrínát Magyarország 2009-ben elfogadta és bevezette eredeti nyelven, korlátozás nélkül.
2. NATO STANAG 2370 – INTERSERVICE IMPROVISED EXPLOSIVE DEVICE DISPOSAL OPERATIONS ON MULTINATIONAL DEPLOYMENTS – A GUIDE FOR STAFF OFFICERS / OPERATORS – AEODP-03 VOL I & VOL II EDITION C. – A törzstisztek részére készült, C-IED-feladatok végrehajtására vonatkozó kézikönyvet Magyarország 2022. július 15-i állapot szerint

¹⁵ NATO STANAG 2295 – AJP-3.15, 2018, 67.

még nem fogadta el, de a magyarországi bevezetésével kapcsolatos szakmai egyeztetések megkezdődtek.

3. NATO STANAG 2294 - COUNTER-IMPROVISED EXPLOSIVE DEVICE (C-IED) TRAINING REQUIREMENTS - ACIEDP-01 EDITION B. – A NATO C-IED kiképzési követelményeiről szóló dokumentumot Magyarország 2014-ben elfogadta és bevezette.
4. NATO STANAG 2298 – NATO WEAPONS INTELLIGENCE TEAM (WIT) CAPABILITIES - ACIEDP-02 EDITION B. – A NATO Hadszintéri Helyszínelő Csoportok képességeire vonatkozó egyezményét Magyarország 2017-ben elfogadta, bevezetéséről azonban még nem született döntés.

A NATO C-IED-kiképzési követelményekről szóló dokumentum irányelveket és szükséges követelményeket határoz meg a C-IED-képzés és -kiképzés területén, amelyek relatív gyakori pontosítása a NATO C-IED-doktrínának való megfelelést hivatott szolgálni.

A 2018-ban megjelent NATO C-IED-kiképzési követelmények „B” kiadása¹⁶ a C-IED-doktrína alapján levezeti, hogy a védelem kulcsa nemcsak az IED semlegesítése, hanem az IED-támadások tervezéséhez, szervezéséhez, végrehajtásához szükséges hálózatok elleni tevékenységek összessége. Kiemeli, hogy ezt a megközelítést minden szövetséges erőnek, minden szinten be kell építenie tevékenysége tervezésébe és végrehajtásába.

E megközelítés hatékony megvalósításához öt, egymást átfedő tevékenységi területet vázol fel, a proaktív képzés érdekében:¹⁷

1. Értelmezés: átfogó képet kapni az IED-rendszerekről és hálózatokról; az emberi, fizikai és információs környezet összefüggéseiről.
2. Nyomon követés: teljes spektrumú, kormányközi feladat az ellenséges IED-tevékenységek és képességek felderítése érdekében. Idetartoznak az IED-támadások előrejelzésével, illetve az IED-eszközök és komponensek detektálásával kapcsolatos feladatok.
3. Megelőzés: az a tevékenység a műveleti területen belül és kívül, amely akadályozza az ellenséges IED-hálózatok és -tevékenység működését. Ezen feladatok része az IED-támadások előrejelzése, az IED-eszközök és -komponensek felderítése, illetve azon módszerek és eszközök, amelyek jelentősen csökkentik az IED-támadások következményeit.
4. Védelem: a fogadó ország és a szövetséges erők védelmét szolgáló intézkedések, amelyek célja a mozgásszabadság és biztonság fokozása.
5. Felkészítés: a fogadó nemzet és a szövetséges erők képességeinek fejlesztése a teljes spektrumú C-IED-tevékenységek végrehajtása érdekében.

¹⁶ NATO STANAG 2294 – ACIEDP-01, 2018, 19.

¹⁷ NATO STANAG 2294 – ACIEDP-01, 2018, 21.

NATO-KÖVETELMÉNYEK A RÖGTÖNZÖTT ROBBANÓESZKÖZÖK ELLENI TEVÉKENYSÉG (C-IED) KIKÉPZÉSÉBEN

A NATO C-IED-kiképzési követelményeiről szóló dokumentum részletesen megadja a képzések céljait és feladatait, így a szövetséges országok könnyen tervezhetnek olyan tananyagokat, kurzusokat, amelyeket végrehajtva az egyének, kötelékek és törzsek megfelelő szintű és tartalmú képzést kapnak. A megadott célokat és feladatokat az öt fő tevékenységi terület szerint csoportosítva egyéni, kötelék szintű és törzsek számára külön-külön adja meg.

Ezen felkészítéseknek megfelelő alapot kell adniuk – nemzetközi feladatokban való részvétel esetén – a további C-IED-felkészítések végrehajtásához is.

*Egyéni kiképzési követelmények*¹⁸

Alapvető követelmény, hogy minden egyes katona ismerje az IED főbb elemeit, típusait, azok főbb komponenseit. Megbízhatóan azonosítson olyan jeleket, amelyek IED-telepítésre utalnak. A katonáknak tisztában kell lenniük azzal, hogy az IED-események háttérben egy többszereplős hálózat áll, amely hálózat sérülékeny, így a megfelelő módszerekkel támadható. Az IED-hálózatok alapjainak ismerete az első lépcsőfok, amely alapján a katonák felkészítésük során átláthatják, hogy saját szakterületük, beosztásuk területén milyen szerepük lehet a hálózatok elleni harcban. Fel tudják mérni a helyi környezet, és a műveletek hatását az IED-hálózatokra, a hálózatok elleni tevékenységre. Természetesen a NATO C-IED-rendszere nemcsak alapot és keretet ad ezeknek az ismereteknek, hanem pontosan be is szabályozza az egyesharcos/katonák feladatait.

Az egyéni beosztástól és feladattól függetlenül minden katonának ismernie kell a C-IED- és EOD-jelentések formátumát,¹⁹ kitöltésük szabályait. Ehhez kapcsolódóan természetesen ismerni kell azokat a módszereket, eszközöket, amelyek a jelentések elkészítéséhez szükséges biometrikus, törvényszéki, műszaki adatok, anyagok, bizonyítékok begyűjtéséhez és tárolásához szükségesek.

Látható, hogy ezen ismeretek összessége szinte egy önálló szakterületet jelent, mégis elengedhetetlen annak érdekében, hogy az IED-felderítési információkat és -adatokat minden katona hasznosítani tudja saját szakterületén.

Az előzőekben tárgyalt ismeretekkel rendelkező katonák – a saját kiképzettségi szintjüknek megfelelően – már képesek részt venni IED-hálózat elleni tevékenységekben, katonai keresés-kutatási feladatokban, IED-hálózat elleni tevékenységet támogató információs műveletekben.²⁰

A C-IED-tevékenységekhez is köthető beosztásokban szolgáló katonák számára szükséges lehet az adott műveleti területre jellemző vallási, kulturális, társadalmi szokások, konvenciók elsajátítása, amelyeket a helyi lakosság kikérdezése, szokatlan

18 NATO STANAG 2294 – ACIEDP-01, 2018, 25.

19 EOD – Explosive Ordnance Disposal – lőszer- és robbanóanyag hatástalanítás

20 NATO STANAG 2283 – ATP-3.12.1.1, 2017, 23.

tevékenységek, események feltérképezése esetén alkalmazhatnak, illetve képesek lehetnek taktikai szintű emberi hálózat analízis (HNAT)²¹ végrehajtására is.

A sérüléssel, károkkal járó IED-események megelőzése és az ellenük való védelem érdekében elengedhetetlen, hogy minden katona ismerje az adott műveleti területen az ellenséges taktikákat, technikákat és eljárásokat (TTP)²² és megbízhatóan képes legyen megkülönböztetni a baráti és saját csapatok TTP-mintáitól. Ehhez természetesen ismernie kell a műveleti területen alkalmazott baráti és saját TTP-mintákat. Ebbe a körbe szükség szerint beletartozhatnak a különböző C-IED-feladatokkal összefüggő tevékenységek, mint például a katonai keresés-kutatás, terület- és útvonal-mentesítés (Route Clearance), EOD, IEDD²³ stb.

Ezeknek a konkrét eljárásoknak az ismerete, begyakorlása jelentősen fokozza a katonák túlélőképességét, védelmét. A különböző eljárásokat mind hazai környezetben, mind műveleti területen érdemes és szükséges elsajátítani, gyakorolni. Ilyen eljárás lehet például az ún. 5/25-ös ellenőrzés, amely a műveleti területen megállt jármű 5 és 25 méteres környezetének átvizsgálására vonatkozik. Idetartoznak a veszélyes pontok, területek azonosítására, a rajtuk való áthaladását vizsgáló eljárások mind gyalogos, mind járművel történő mozgás esetén, az ellenőrző pontok létesítésére és üzemeltetésére vonatkozó eljárások. Hasonlóképpen minden katona számára fontos a különböző technikai eszközök használatának ismerete, mint például a rádiók, a rádiózavaró berendezések (Electronic Counter Measures – ECM).

IED-esemény bekövetkezése esetén a túlélés esélyét növeli, ha minden egyes katona ismeri a konvojkísérés és a mozgások szabályait IED-veszélyes területen, és képes reagálni az ún. 5C eljárás²⁴ végrehajtásával, amely a veszélyazonosítást, a terület megtisztítását és ellenőrzés alá vonását, valamint a kordon és az irányítás pontosan meghatározott feladatait tartalmazza. Ez az eljárás támogatja az IEDD-feladatok végrehajtását és az azonnali, hatékony sebesültellátást is.

Az előzőekben tárgyalt feladatoknak, eljárásoknak le kell tudniuk követni az állandóan változó IED-hálózatok változásait, fejlődését. Ehhez – többek között – elengedhetetlen az egyes katonák tapasztalatainak feldolgozása, és az azokból leszűrt eredmények bedolgozása a C-IED-feladatok összességébe.

*Kollektív kiképzési követelmények*²⁵

A kollektív kiképzési követelmények alapot adnak az alegységek, egységek IED- és C-IED-kiképzésének tervezéséhez, szervezéséhez, végrehajtásához, illetve egy adott alegység, egység képességeinek kialakításához szükséges képzési rendszer, tanfolyam, képzés megszervezéséhez is.

21 NATO STANAG 6508 – Human Network Analysis and Support to Targeting AlntP-13, 2017, 43.

22 TTP – Tactics, Techniques, and Procedures – taktikák, technikák és eljárások

23 IEDD – Improvised Explosive Device Disposal

24 Confirm, Clear, Check, Cordon and Control – 5C

25 NATO STANAG 2294 – ACIEDP-01, 2018, 29.

Az alegységek, egységek törzseinek, parancsnoki állományának már alkalmazói szinten ismernie kell a NATO C-IED-doktrína előírásait, tartalmát, az IED-hálózatok részeit, az egyes részek támadásának lehetőségeit.

A C-IED-feladatokkal összhangban lévő, IED-veszélyes környezetben végrehajtott műveletek alapjait minden esetben a megfelelő felderítési, hírszerzési információk adják. Ehhez ismerni kell az IED-azonosítás és felderítés tervezésének feladatait, a felderítési adatok begyűjtésének szabályait IED-veszélyeztetett műveleti területen (IPOE),²⁶ az IED-jelek/-jelzések szerepét ebben a környezetben, és természetesen az ellenséges IED-technikák, taktikák elemzésének lehetőségeit is. A parancsnokok és törzsek adott művelettől függően magasabb hírszerzési követelményekkel rendelkeznek, amelyek értékelését és az ahhoz kapcsolódó feladatok végrehajtását már képesek összehangolni az IED-hálózatok támadásának (AtN)²⁷ támogatásával.

A megszerzett információk és elemzési adatok alapján az egységek, alegységek – saját képességszintjüknek megfelelően – képesek C-IED-tevékenység tervezésére és támogatására, EOD- és CBRN- (kémiai, biológiai, radiológiai, nukleáris) védelem koordinációs feladatainak ellátására CBRN-IED-eszközök tekintetében is, a saját műveleti területük és a teljes hadszíntér IED-elemzésének támogatására.

Fontos kiemelni, hogy a C-IED- és az EOD-feladatok tapasztalataiból, a jelentések hatékony feldolgozásából, valamint a korábban említett HNAT-analízis adataiból a tapasztalatfeldolgozás végrehajtása révén hatékony információs tudásmenedzsment megvalósítására van lehetőség.

Az így megszerzett információk képessé teszik az alegységeket, egységeket IED-veszélyes területeken műveletek tervezésére és végrehajtására úgy, hogy az összhangban legyen, vagy támogassa az IED-hálózatok működése elleni tevékenységet. Ilyen lehet az IED-hálózatok logisztikai rendszerének megzavarása, helyi támogatás megakadályozása, IED-elemek, -raktárak azonosítása, célmegjelölése, IED-rendszerek elleni elektronikai műveletek tervezése, végrehajtása, vagy a katonai keresés-kutatás műveleteinek integrálása a C-IED-feladatokba.

A művelettervezés és végrehajtás területéhez hasonlóan az egységek, alegységek IED elleni védelmével kapcsolatban is emelt szintű követelményeket határoz meg a NATO-előírás, amelynek alapja a saját erők C-IED-képességeinek és szervezeteinek pontos ismerete. Fontos, hogy a parancsnokok és törzsek az előzőekben tárgyalt egyéni képességekkel már képesek legyenek tervezni, azokat a művelet egészében figyelembe venni, és arra alapozva összehangolni a műveletekben végrehajtott feladatokat, alkalmazott TTP mintákat. Ilyenek az út- és területmentesítés, a katonai keresés-kutatás, az IEDD-műveletek tervezése és beillesztése a feladatokba, elektronikus ellen- és védelmi intézkedések alkalmazása, alegység, egység szintű gyors reagálás IED-eseményekre, valamint katonai munkakutyák (military working dog – MWD) alkalmazása a C-IED támogatása érdekében.²⁸

Ezen magas képességszint eléréséhez egy adott egységnek, alegységnek már önállóan is végre kell hajtania C-IED-felkészítéseket, -gyakorlatokat, amelyeket

26 NATO STANAG 6527 – Intelligence Preparation of the Operating Environment AlntP-17, 2019, 21.

27 Attack the Network (AtN) – NATO STANAG 2295 – AJP-3.15, 2018, 54.

28 NATO STANAG 2295 – AJP-3.15, 2018, 70.

értékelve az eredményeket képes visszaforgatni a képzésbe, ezzel növelve a saját működési hatékonyságát.

*Hadszíntéri C-IED-kiképzési követelmények*²⁹

Az előzőekben tárgyalt követelményeknek megfelelő egyéni és kollektív kiképzést a műveleti területre történő kitelepülés előtt végre kell hajtani. A megszerzett ismereteket a hadszíntéri kiképzés már nem módosíthatja. A műveleti területen végrehajtott C-IED-kiképzés és felkészítés célja az ismeretek felfrissítése, szinten tartása és a helyi sajátosságoknak megfelelő kiegészítő ismeretek átadása.

Az IED-veszélyeztetettség nagyban függ a környezettől, így gyorsan fejlődik, változik. A hatékony védelem és biztonság fenntartása érdekében szükséges a műveleti területre való kikerkezést követően azonnal, és az ott tartózkodás ideje alatt szinten tartó jelleggel többször is végrehajtani a hadszíntéri C-IED-kiképzést.

A hadszíntéri C-IED-kiképzés egy speciális kiképzési ciklus része, amely nem fedi le a teljes egyéni és kollektív kiképzési követelményrendszert. A hadszíntéri C-IED-kiképzésnek a következő alapvető kérdésekkel kell foglalkoznia:

1. Miért?

A műveleti területre érkezőknek meg kell ismerniük a helyi IED-paramétereket és komponenseket, az aktuális ellenséges és saját taktikákat és eljárásokat. Tudniuk kell, hogy a terep és a helyi környezet hogyan befolyásolja saját műveleteiket.

A műveleti területen történő tartózkodás alatt alapvető fontosságú a C-IED-képességek fenntartása. Ez szinten tartó kiképzéssel, valamint a taktikák, technikák és eljárások változásairól való ismertető kiképzéssel érhető el.

2. Kinek?

- egyéni;
- raj/szakasz szintű;
- század vagy magasabb szintű;
- törzstisztek, törzs altisztek és a műveletekben résztvevő polgári személyek részére;
- parancsnokok és vezető állomány részére.

3. Mit?

- Egyéni képességek fejlesztése: az új ellenséges taktikák, technikák, eljárások és IED-eszközök ismertetése, illetve az alapvető eljárások és C-IED-képességek begyakorlása.
- Raj és szakasz szinten: az új ellenséges taktikák, technikák, eljárások és IED-eszközök ismertetése, illetve a meglévő és új eljárások és C-IED-képességek begyakorlása közösen, egymással együttműködve.

²⁹ NATO STANAG 2294 – ACIEDP-01, 2018, 31.

- Század szinten és törzstisztek részére: az új ellenséges taktikák, technikák, eljárások és IED-eszközök ismertetése, illetve C-IED-tervezési folyamat végrehajtásának begyakorlása század, vagy magasabb szinten.

4. Mikor?

Az első hadszíntéri C-IED-kiképzést a műveleti területre való kiérkezés után közvetlenül kell végrehajtani. A további kiképzések végrehajtásának gyakorisága ciklikus, és a műveleti területtől függően változó (negyedéves, féléves). Természetesen a parancsnok elrendelhet ettől eltérő, egyedi kiképzést is.

5. Hogyan?

- C-IED-oktatók vagy C-IED-szaktisztek és altisztek bevonásával;
- az alegységek – parancsnokaik vezetésével – végrehajtják a kollektív C-IED képességeket kialakító és erősítő kiképzési feladatokat.

Kiemelt, nagy terjedelmű és létszámú műveletek esetén C-IED-oktatókat lehet kijelölni annak érdekében, hogy a C-IED-kiképzés folyamatos és egységes legyen, illetve legyen lehetőség objektív visszacsatolásra. A C-IED-oktatókat ki lehet jelölni a saját erők végrehajtó vagy törzs tisztjei közül, de alkalmazhatóak mobil kiképző csoportok is. A C-IED-oktatóknak kijelölt tiszteknek és altiszteknek a C-IED-ismereteken kívül egyéb követelményeket is teljesíteniük kell.

Összefoglalás

Az egyre nagyobb méreteket öltő IED-fenyegetés kezelése érdekében a NATO parancsnokságainak és csapatainak meg kell érteniük az ellenséges IED rendszerek működését és a C-IED-tevékenységet be kell építeniük a feladatok és műveletek tervezésének és végrehajtásának minden szintjére.

A C-IED helyes megközelítése és hatékony végrehajtása csak a szövetségi szinten, egységes kiképzési követelmények betartásával, és a folyamatos, nemzetközi kapcsolatokra épülő képzések, kiképzések és közös gyakorlatok végrehajtásával érhető el.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Aftergood, Steven 2017. Network of Engagement: An Evolution of Warfare.
<https://fas.org/blogs/secretcy/2017/06/network-engagement/> (Letöltés ideje: 2021. 02. 27.)
- Daruka Norbert 2013. A bűnös célú/terror jellegű robbantások és az ellenük való védekezés lehetőségei, különös tekintettel a tűzszerész feladatok ellátására. Doktori (PhD) értekezés.
Budapest, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola, (2013)
- Kovács Zoltán 2012. Fontos létesítmények IED elleni védelme. *Műszaki Katonai Közöny (2012/k)* pp. 35–44.
- Kovács Zoltán 2013. Katonai objektumok IED elleni védelmének lehetséges technikai megoldásai. *Műszaki Katonai Közöny, (2013/2.)* pp. 114–125.
- NATO Counter-Improvised Explosive Device (C-IED) Action Plan
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_72809.htm (Letöltés ideje: 2023. 02. 08.)
- NATO STANAG 2294 - COUNTER-IMPROVISED EXPLOSIVE DEVICE (C-IED) TRAINING REQUIREMENTS - ACIEDP-01 EDITION B. (2018.)

NATO STANAG 2295 - ALLIED JOINT DOCTRINE FOR COUNTERING IMPROVISED EXPLOSIVE DEVICES (C-IED) - AJP- 3.15 EDITION C. (2018.)

NATO's defence against terrorism program, Wales, 2014.

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_10/20151029_141007-dat-prog.pdf
(Letöltés ideje: 2021. 05. 05.)

NATO Defence Against Terrorism Programme of Work

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50313.htm?selectedLocale=en

(Letöltés ideje: 2021. 02. 17.)

Vastagh László 2010. A NATO stratégiai parancsnokságai. Internet:

<https://honvedelem.hu/hirek/a-nato-strategiai-parancsnoksagai.html> (Letöltés ideje: 2021. 03. 05.)